

eum omnia respiciebant, donec ueniret ad aperiēda
 singulorū gazophylacia mysteriorum, aperiēte eo
 sensus fidelium suorum, ut intelligerēt quæ latebāt,
 sicut euangelista ait: **Tunc aperuit illis sensum, ut in-**
relligerent scripturas. Denique quid sequitur, audia-
 mus: **Nemo apprehendit eum, quia necdum**
venerat hora eius. Scilicet omnia sunt dispositio-
 nis suæ, omnia uoluntatis suæ. Quia qui uoluntate
 natus est, uoluntate & passus est. Si ergo pati noller,
 non pateretur: sed si non pateretur, sanguis illius nō
 funderetur: si sanguis ille non funderetur, mūdus nō
 redimeretur. Agamus itaque gratias & potestati di-
 uinitatis, & miserationi infirmitatis eius, de occulta
 potentia, quam Iudæi non nouerant, unde illis mo-
 do dictum est: **Neque me nostis, neq; patrem**
meum & de carne suscepta, quam Iudæi nouerant,
 & cuius patriam sciebant. **V**nde illis alio loco dixit:
 Et me scitis, & unde sim scitis. **V**trūq; nouerimus in
 Christo, & unde æqualis patri, & unde illo maior est
 pater: illud uerbum est, illud caro: illud deus est, illud
 homo: sed unus **Christus, deus & homo.**

DOMINICA QVIN-
ta in quadragesima, quæ dicitur in
passione dñi. Iohan. VIII.

In illo tempore Dicebat Iesus turbis
Iudæorū, & principibus sacerdotū: Quis ex
uobis arguet me de peccato? Si ueritatem
dico, quare uos non creditis mihi? Et rel,

Johan. 8

Postquã dñs Iudæos conuicit, & eos filios diaboli esse ostendit, dicens: Vos ex patre diabolo estis, & desideria patris uestri facere uultis: & postquam (quę in eadem historia superius legunt, quia de genere nobilitatis gloriabatur, dicentes: Semen Abraę sumus, & nemini seruiuimus unq̃) demonstrauit nihil prodelle nobilitatē carnis sine nobilitate mentis, adiunxit, dicens: Amen amen dico uobis, quia om̃is qui facit pct̃m, seruus est peccati. Seruus autē non manet in domo in æternū. **V**t ergo ostenderet quia si eum imitari uellent, filij dei esse possent, adiunxit hoc quod in capite huius lectionis habetur: [Quis ex uobis arguet me de peccato?] Quis, p̃nomen infinitum, aliqui uim interrogantis habet, aliqui abnegantis. Interrogantis, sicut per Psalmistā dicitur: Dñe, quis habitabit in tabernaculo tuo? aut q̃s requiescet in mōte sancto tuo? Ad quam interrogationē protinus respondetur, cum subditur: Qui ingreditur sine macula, & operatur iustitiam. Abnegantis, sicut Salomon ait: Quis p̃t dicere, mūdū est cor meū, purus sum à pct̃o? **E**t iterū: In inferno autē quis cōfitebitur tibi? ubi subaudiendū est p̃ singula, nullus. Ira & in hoc loco abnegatiue ponit, cū à dño dicitur: [Quis ex uobis arguet me de peccato?] subauditur, nullus. Nemo eū de pct̃o arguere poterat, q̃ ut peccatores à pct̃o sol-

Psalm. 14

Proue. 20

Psalm. 6

ueret, in mundum absq̄ pctō uenerat. Alij nanq; ho-
 mines similes sibi de peccatis redarguere possunt, si-
 ue de prateritis, siue de futuris, quæ perpetrari pos-
 sunt: dñm autem Iesum Christum nec de prateritis,
 nec de futuris ullus redarguere præualet, quia carnē
 quidem ex carne traxit Adam, sed tñ nullam culpā
 peccati ex origine traxit Adæ. De quæracissime Apo-
 stolus Petrus ait: Qui pctm̄ non fecit, nec inuētus est
 dolus in ore eius. Et ipse dñs de seipso: Venit ad me
 princeps huius mundi, & in me non habet quicquā.
 Nec solum eius sancta conceptio atq; natiuitas absq;
 pctō fuit, sed etiam om̄is eius operatio, prædicatio,
 atq; inter homines conuersatio irreprehensibilis ap-
 paruit, sicut ipse ait in euāgelio: Si male locutus sum,
 testimoniū perhibe de malo. Et iterum: Opera que ego
 facio in noīe patris mei, ipsa testimoniū perhibēt de
 me. Vt autē ostenderet eos à peccatis liberari posse,
 si in eum credere uellent, subiunxit, dicens: Si ue-
ritatem dico, quare uos nō creditis mihi: Ve-
ritas ipse est qui ait: Ego sum uia, ueritas & uita. Ac si
diceret, Cū mihi q̄ ueritas sum, à patre ueritatis ueni-
ens, ueritatē uobis loquēti nō ceditis, profecto filios
illius uos esse oñditis, qui ab initio mēdax fuit, &
in ueritate nō stetit, qm̄ ueritas in eo nō est. Qui est
ex deo, uerba dei audit. In his uerbis unusquisq;
 suam consciētiam probare potest, urrum ex deo sit
 an non. Qui em̄ uerbū dei libenter audit, & libentius
 opere cōplet, nullo modo se ex deo esse dubitet, qm̄
 sic dñs ait in euāgelio: Non est arbor mala faciēs
 fructus bonos. Qui uero uecors & durus uerbū dei
 audire contēnit, uel si eum aure corporis audierit, il-
 lud nullo studio uel labore in ope mittere conatur.

1. Petri. 2.

Johan. 1.4

Johan. 18.

Johan. 10.

Johan. 1.4

Matth. 7

profecto se ex deo non esse manifestat: quales erant isti, quibus à dño dicitur: **Propterea vos non auditis, quia ex deo non estis.** In quibus uerbis quaestio oritur, quare dñs dicat iudæis: Vos ex deo non estis, cum a libi scriptum sit: Vidit deus cuncta quae fecit, & erant ualde bona. Et iterum: Qui manet in aeternum, creauit omnia simul. Ad quod dicendum, quia non negat eos natura ex deo esse, sed uitio. Aliud est enim natura in homine, aliud peccatum. Natura in homine, à deo creata ualde bona est, peccatum à diabolo inuentum est. Bonum quippe sine malo esse potest, malum uero sine bono esse non potest. Quia priuatio boni, nihil aliud est, nisi inuentio mali. Igitur conditione ex deo erant, sed uitio ex deo non erant. Quod apertius cognoscimus, si paululum huius lectionis superiora attendamus. Legimus enim, quia eisdem iudeos filios Abrae confessus est, dicens: Scio quia filij Abrae estis, & post pauca esse filios Abrae negauit, subiiciens: Si filij Abrae estis, opera Abrae facite. Ergo per propaginem carnis filij erant Abrae, sed per imitationem humilitatis & fidei, non erant filij Abrae. Sic ergo ut dictum est, natura ex deo erant, sed uitio ex deo non erant. Quod genus locutionis a deo usitatissimum est in scripturis, ut etiam in communi locutione reperiatur. Verbi gratia, uideo hominem peccatorem, cum hominem nominamus, naturam intelligimus: cum subiungimus peccatorem, uitium. Similiter etiam & homines bonos dicimus, & homines malos: bonos, quia à deo sunt conditi: malos, quia uitiosi. Et dicimus angelum bonum, & angelum malum: non quod ipse per naturam malus esse possit, sed quod uitio se malum esse fecit. Sed quod dñs uerbis de iudæis testatur, scilicet quod ex deo non essent, ipsi de se

Ecccl. 18

Johan. 8

Operibus manifestat. Nam ex correptione, qua emendari debuerant, deteriores effecti sunt. Quia sicut sequitur. Responderunt, et dixerunt ei: Nonne bñdicimus nos, quia Samaritanus es tu, et demonium habes? Quod ut ad uituperationem pertinere, illos dñm demonium habere dixisse, manifestum est. Sed quid uituperationis habeat, qd eum Samaritanum noiauerint, propter eos, qui historiam ignorant, commemorandum est. Legimus enim in Regum li. 3. Reg. 17. quod decem tribus filiorum Israel in Samaria ad suggestionem Ieroboam, qui peccauit, & peccare fecit Israel, relicto deo patrum suorum, uitulos aureos & argenteos, quos ipse in Bethel & Dan statuerat, coluerint. Euidemque suscitauit dominus contra illos Salmanassar regem Assyriorum, qui duxit eos captiuos in exterarum nationum, ita tñ, ut in eorum regione alias gentes constitueret. Quae etiam cum ibi deos suos colerent, misit dñs in eos pessimas bestias, urfos scilicet & leones, ad quorum morsus & plagas cum plures morerentur, miserunt nuncios ad regem, dicentes: Terra, in qua habitamus, optima est, sed habitatores suos deuorat, eo quod ignoremus legitima dei terrae colere. Tunc rex inuito consilio, misit unum de sacerdotibus Hebraeorum, qui eos legitima dei terrae colere doceret, & eo tempore ipsae gentes deum caeli coluerunt, non tamen idola sua relinquentes. Tribus autem Iuda & Benjamin, in quibus reges de stirpe Dauid regnabant, sicut ei dñs promiserat aeternam ei se datum ex semine eius in aeternum, nec tamen adhuc ductae in captiuitatem, in Ierusalem manebant. Ex quo tempore Iudaei dicti sunt, uo ut qui tam puri, a Iuda Machabaeo. Tanta igitur discordia inter Iudaeos & praedictos Samaritanos excreuit, ut

nullus Iudæorum familiariter colloquii habere dignaretur cum eis, nec conuiuium participare, nec aliam quã societatem habere, sicut ostendit mulier Samaritana, quæ dño dixisse fertur, sicut in euãgeliõ legitur:

Johan. 4. Quomodo tu Iudæus cū sis, bibere à me potes, quæ sum mulier Samaritana? Non enim contumetur Iudæi Samaritanis. Quemcunq; autem Iudæi improperio laceßere uolebant, illum Samaritanum uocabãt. Vñ contra dñm felle cōmoti, quia nec uera mala quæ exprobrarent inuenire poterãt, falsa improperia imposuerunt, dicentes eum dæmonium habere, & Samaritanum esse. Et cum in ueritate eis respondere posset, uos dæmonium habetis, noluit, sed uerũ malũ quod in ipsis esse cognouit, patienter tacuit, imirabilem nobis patientiam ostẽdens, ut quotiescunq; à proximis iniurias patimur, eorum uera mala patienter taceamus, ne forte talis correptio nõ ex dilectione, sed ex uindicta nata uideatur. **Respondit Iesus & dixit illis: Ego dæmonium non habeo.** Norandũ autem est, quod duo ei opposita fuerunt, sed ipse unum negauit, alterum uero tacendo cōsensit. Negauit se dæmonium habere, non tñ negauit se esse Samaritanum, quia Samaritanus quippe interpretatur custos. Noluit ergo dñs se Samaritanum esse negare, qui se nostrũ non uerat esse custodem, illum scilicet, cui Propheta suũ dicitur: Custodi me domine ut pupillã oculi. Et iterum dicitur: Custodi me à laqueo, quem statuerunt mihi. Et, non dormitabit neq; dormiet, qui custodit Israel. Et, Custodi aĩt dñs, ut non stodiens paruulos dñs. Iste est enim ille Samaritanus, qui proximum suum inueniens uulneratum, alligauit uulnere eius, & imponens illum in iumentum ita

Psalm. 16.

Psalm. 140

Psalm. 120

Psalm. 114

tum, duxit in stabulū, & curam eius egit. De quo per
 prophetam Isaiā dicitur: **Onus Duma ad me clamat**
 ex Seir: **Custos quid de nocte, custos quid de nocte**
 Dixit custos: **Venit mane & nox. Si quaeritis, quare**
 conuertimini & uidete. **Sed honorifico patrem**
meum, & vos inhonorastis me. In multis locis
 euāgelij inuenimus, filiū patrē honorificasse. Nō solū
 em in carnationis suæ mysterium ad patris gloriā re-
 tortit, sed etiam prædicationē, miraculorū ostensionē
 & infirmorū curationem, sicut ipse ait: **Ego à me ipso**
 nō ueni, sed pater meus misit me. **Et iterum: Mea doctri-**
 na non est mea, sed eius qui misit me patris. **Et alibi:**
 Pater maior me est. **Et iterum: Pater sancte, manifesta-**
 uin omē tuū hoībus, quos dedisti mihi. **Et iterum: Ego**
 à me ipso nihil facio. **Et in passiōe: Pater, si fieri poterit,**
 transeat à me calix iste. **Sed Iudæi filiū patrem hono-**
 rantem inhonorauerunt, quando dixerunt: **In Beel-**
 zebub principe dæmoniorum eijcit dæmonia. **Et ite-**
 rum: **Nonne bene dicimus nos, quia Samaritanus es**
 tu, & dæmonium habes? **Et, Hic homo nō est à deo,**
 qui sabbatū non custodit. **Et, Si non esset hic malefa-**
 ctor, nō tibi tradidisset eum. **Ego non quero**
gloriā meā, est qui quærat & iudicet. Cum filius
 dei multa signa faceret, multas uirtutes ostenderet,
 gloriam suam non quæsiuit. **Ut nos eius exemplo in-**
 structi, discamus de bono quod agimus nō gloriari,
 ne forte dirigatur ad nos illa sententia, quæ ait, **Quid**
 superbis terra & cinis? **Vnde Apostolus gloriantē in**
 se præsumptionē reprimat, dicens: **Quid habes quod non**
 accepisti? **Si autē accepisti, quid gloriaris quasi nō acce-**
 peris? **Sed quærit quare dicat: Ego nō quero gloriā**
 meam, est qui quærat & iudicet, cum alibi dixisse le

Isai. 48.

Johan. 8

Johan. 7

Johan. 14

Johan. 17.

Johan. 8

Matth. 16

Matth. 9.

Johan. 8

Johan. 9.

Johan. 18

1. Corin. 4

garur: Pater nō iudicat quēquam, sed omē iudiciū dedit filio: Si pater omē iudiciū dedit filio, quare idē filius post acceptam contumeliā dicit, [Est qui grat et iudicet:] **A** quod dicendū, quia iudiciū in scripturis duplicē significationem habet. Aliquando autem ad discretionem, aliquādo pertinet ad damnationē. **N**isi em̄ ad discretionē pertineret, nequaquā **P**salmista diceret: Iudica me deus, & discerne causam meā de gente non sancta. **E**t, Deus in nomine tuo saluum me fac. **E**t nisi ad condemnationem pertineret, saluator nullo modo in euangelio dixisset: Veniet hora quando mortui audient uocem filij dei, & procedēt qui bona egerunt, in resurrectionem uitæ: qui uero mala, in resurrectionem iudicij. **E**rgo in hoc loco iudiciū ad discretionem pertinet, cum ait: [Ego non quæro gloriā meam, est qui quærat & iudicet.] **A**cti diceret: **E**st pater meus qui discernit inter causam meam & uestram. **M**ittens enim deus pater filium suū in mundum, non solum à reprobis, sed etiam à iustis eius causam lōge discretā ostēdit. **A**lij enim cum peccato nascuntur, ille sine peccato est natus: alij ad mensuram accipiunt spūm sanctum, in eo autē habitat oīs plenitudo diuinitatis corporaliter, sicut **I**saias ait, **E** requieuit super eum spiritus domini, spiritus sapientiæ & intellectus, spiritus consilij & fortitudinis, spiritus scientiæ & pietatis, & repleuit eum spiritus timoris domini. **D**e qua discretiōe per **P**salmistam dicitur: **V**nxit te deus deus tuus oleo lætitiæ præ participibus tuis. **S**ecundum uero illud iudiciū, quoreprobi in condemnationem mittentur, pater non dicitur quenquam iudicare, sed omne iudiciū dedit filio: quia iustum & æquū est, ut filius dei q̄ ab homi-

Johan. 5

Psal. 42

Psal. 53

Johan. 5

Isaig. 11.

Psal. 44

tribus iniuste est iudicatus, in uniuersali iudicio iudex
 uiuorum & mortuorum appareat, & segreget bonos
 à malis, sicut ipse ait: **Cum** sederit filius hominis in se- **Matth. 19**
 de maiestatis suæ, tunc congregabunt ante eum omnes
 gentes, & separabit eos ab inuicem, sicut pastor sepa-
 rat oues ab hædis. De quo iudicio alibi in euange-
 lio legitur: **Potestatem** dedit ei pater facere iudiciū, **Johan 5**
 quia filius hominis est. **Et** Apostolus: **Oñes** nos ma-
 nifestari oportet ante tribunal Christi, ut referat u- **2. Cor. 5**
 nuiquisque prout gessit, siue bonum, siue malum.
 Nec alicui impossibile debet uideri, uno iudicij no-
 mine duas habere significationes, cum multa talia in-
 ueniantur in scripturis. **Est** enim tentatio adducens
 gloriā, & est tentatio adducens peccatum. **Est** timor
 seruilis, quem perfecta charitas foras expellit: & est ti-
 mor castus, qui permanet in seculum seculi. **Sic** est &
 iudicium, quod pertinet ad discretionem: & iudici-
 um, quod ad condemnationem. **Sed** nec ingratus do-
 mius beneficium suæ prædicationis subtrahit. **Nā**
 quos per increpationem corrigi non uidebat, blan-
 da promissione ad corrigendū prouocat, dicēs: **Amen**
amen dico uobis, si quis sermonem meū ser-
uauerit, mortē non uidebit in æternū. **Sem-**
per enim amen in euangelio Iohannis geminatur, ut
 quod dicit, credatur uerius. **Quæritur** autem quare di-
 car, **[Si quis sermonem meum seruauerit, mortē nō**
uidebit in æternū, [cum legamus sanctos patres ser-
uasse domini sermonē, & tñ mortem corporis nullo
modo euasisse, excepto Elia & Enoch, q̄ quis adhuc
uiuauit, mortē tñ corporis nō euadent. Ex quo enim
primus parens noster præceptū uitæ cōtempserit, se su-
amq; sobolē condiōi mortis subtrahit, iuxta sentē-

- Sene. 2** tiam dñi comminantis: Quocūq; die comederitis ex ligno sciētiae boni & mali, morte moriemini. Et unde scriptura dicit: Quis est hō qui uiuet, & non uidebit mortē? Subauditur, nullus. Hac autē lex humanae cōditioni constituta est, ut quicūq; gustauerit uitā, gustet & mortē, maxime cū de dño scriptū sit: Et dñi dñi exitus mortis. Quare ergo dicit, [Si q̄s sermonem meum seruauerit, mortē non uidebit in aeternum?] Ad quod dicendū, quia alia est mors animae, & alia corporis. Anima nāq; per p̄ctm̄ moritur, sicut scrip̄tum est: Anima quae peccauerit, ipsa morietur; corpus uero, p̄pter p̄cnā peccati, quia sicut ait scriptura: P̄ctā cum consummata fuerint, generant mortem. Vtriusq; igitur genus mortis dñs comprehendit, cū dicit: Sine mortuos sepelire mortuos suos. Id est, ut mortui animae sepeliant mortuos corporis. Vita quippe corporis, anima est: & uita animae, deus ē. Sicut em̄ moritur corpus sine anima, sic anima sine deo. De hac ergo morte. i. de morte animae, de morte peptua, de morte gehēnali dicit: [Si quis sermonē meū seruauerit, mortē non uidebit in aeternum. Qm̄ quicūq; p̄ceptum dñi custodierit, licet in mortē corporis incidat, tñ a morte animae liberabitur, canens cum Propheta: Si ambulauero in medio umbrę mortis, non timebo mala, qm̄ tu mecum es. Vnde dñs in euangelio: Ego sum resurrectio & uita. qui credit in me, etiam si mortuus fuerit, uiuet, Et om̄s qui uiuit & credit in me, non morietur in aeternū. Et Iohānes in Apocalypsi: Beatus & sanctus q̄ habet partem in resurrectione prima. In his sc̄da. i. animae mors, non habet potestatem. i. qñ anima de uitis in hoc seculo trāsit ad uirtutes. Quod ut facilius intelligatur, aliq̄d
- Sene. 2**
- Psalm. 58.**
- Psalm. 67.**
- Iezech. 18.**
- Iacobi. 1.**
- Iohan. 11.**
- Apoca. 20.**

ponamus exemplū. Verbi gratia, quibusdam dictum est: Adorate idola, alioquin interficiemini. Ar illi magis mortē corporis timentes quā animā, adorauerunt, & in mortem animā inciderunt, nec tantum mortem corporis perenniter euaserunt. De talibus scriptum est: Mors peccatorum pessima. Alijs etiam dictum est: Adorate idola, alioquin mittemini in caminum ignis ardentis. Illi uero magis mortē animā quā corporis timentes, fiducialiter responderunt, dicētes: Potēs est nos dñs de camino ignis ardētis, & de manibus tuis ò rex liberare. Quod si noluerit, notum sit tibi, quia deos tuos non colimus, & statuam auream quā erexisti, nō adoramus. Et ideo, quia magis dilexerūt uitam animā, quā timuissent mortē corporis, & istam ad tempus euaserunt. Et si in camino morerētur, preciosa est in cōspectu dñi mors sanctorum eius. Sed quæritur quare dixerit, [mortem nō uidebit in æternū,] cū hæc uisum potius auferat quā tribuat. Ad quod etiā respōdendū, quia uidere in hoc loco, p̄ sentire uel experiri ponitur. Sicut em̄ & fossa cæca dicitur, nō quod oculis careat, quos nunquam habuit, sed quia eos, quos intra se retinet, non uidētes facit. Et sicut tristes lupinos dicimus, non quia ipsi tristes uel lati esse possint, sed quia de se gustātes tristes reddūt, p̄pter amaritudinē: sic & mors uideri dicitur, eo quod amaritudinē suam sentiri facit. Sed quia Iudæi in mortem inciderāt animā, ita ut eā minime uiderēt, dixerūt: Hūc cognouimus quia demonium habes. Abraā mortuus est & propheta: & tu dicis, si quis sermonē meum ser-uauerit, non gustabit mortem in æternum. Quomodo intellexerunt, ita & respōderunt. Ac si di

cerent: Et si hucusq; indubij fuimus te demoniū non habere, nūc ueraciter credimus, cū dicis: [Si quis sermonem meū seruauerit, mortem non gustabit, cum Abraham mortuus sit.] Quod em̄ dñs de morte animæ dicebat, illi de morte corporca intelligētes, cum quodam iurgio responderunt, dicentes: **¶ Nunquid tu maior es patre nostro Abraā, qui mortuus est. Et prophetae mortui sunt. Quem te ipsum facis.** Ac si dicerent: Nimiū extolleris, superflue eleuaris, ultra modū erigeris, cum seruatores sermonū tuorū Abraæ & prophetis præferre præsumis, quos constat & sermonem dñi seruasse, & tñ mortuos corpore esse. Et quia temporalē gloriam nō permanētem uidit eos quærere, ad humilitatē se standā

Johan. 8

prouocādo eos, respōdit: Si ego glorifico meipsum, gloria mea nihil ē. Ac si diceret: Gloria mea nihil esse posset, si ego meipsum glorificare uellē. Ergo gloria uestra nihil est, q̄a ab inuicem gloriā quæritis: & gloriam quæ a solo deo est, non desideratis. Scriptū est em̄: Laudet te alienus, & non os tuum: extraneus, & non labia tua. Vnde & subditur: **Est pater meus qui glorificat me. quē uos dicitis, quia deus noster est.** Si quis hist oriā sancti euangelij recēsear, facile potest reperire, qualiter pater filiū glorificauerit.

2 Marc. 7.

2 Matt. 17.

Glorificauit filium pater, qñ eo baptizato uox de cælo intonauit, dicens: **Hic est filius meus dilectus, in te cōplacui.** Glorificauit etiam, qñ & corā discipulis in monte transfiguratus est, & eadem uox intonuit, dicens: **Hic est filius meus dilectus, in q̄ mihi bene cōplacui, ipsum audite.** Glorificauit, quādo tales uirtutes & signa per eum fecit, ut ipsum hominem deum esse ostenderet. Vnde eodem filio dicente, Clarifica

Johan. 17

me tu pater apud te metipsum claritate, quam habui
 priusquam mundus fieret, respondit pater: Et clari-
 ficauit, & iterum clarificabo. Clarificauit alibi filius pa-
 trem, quando dixit: Ego a meipso non ueni, sed pater
 meus misit me. Clarificauit etiam, quoniam opera & uirtu-
 tes, quas fecit, ad patris gloriam reduxit, dicens: **Mea**
 doctrina non est mea, sed eius qui misit me patris. **Vñ** **Johan. 17.**
 alibi scriptum est: Pater sancte, ego te clarificauit sup-
 terram, opus consummaui quod dedisti mihi ut facerem.
Ex nulla uero causa alia magis Iudaei contra dominum
 irascebantur, quam ex ea, quod deum illorum patrem su-
 um esse dicebat, sicut idem Iohannes alibi ostendit, cum
 dicit: Propterea quarebant Iudaei Iesum interficere,
 quia non solum sabbatum soluebat, sed etiam patrem
 suum dicebat deum, equalem se faciens deo. Sed quauis
 irasceretur, quauis indignaretur, quauis fremerent,
 ueritas semper tamen dicebat ueritatem, ostendens nobis,
 quia quotiescumque pro ueritate scandalum nascitur, me-
 lius est ut scandalum sustineatur, quam ueritas relinqua-
 tur. **Et non cognouistis eum.** In hoc se Iudaei pa-
 trem non cognouisse ostenduntur, quia filium eius ab
 eo missum non crediderunt. Si enim patrem cogno-
 uissent, utique & filio eius credidissent, sicut ipse filius
 eis dicit: Si deus pater uester esset, diligeretis utique &
 me, quia a deo exiui & ueni. **Bñ** etiam subditur: **Ego autem**
novi eum. Aliter enim filius patrem nouit, & ali-
 ter nos. Nos uero ex tempore ab illo illuminati, patrem
 de eius subtili natura sentimus. Illi autem nosse patrem
 est, coaeternum & consubstantialem semper cum eo esse, sic-
 ut ipse dicit, Sicut nouit me pater, & ego agnosco pa-
 trem. **Et si direro, quia nescio eum, ero similis**
uobis mendax. Cum enim (ut ait scriptura) omnis

Johan. 12

Johan. 8

Johan. 7

Johan. 17

Johan. 10

Psalm. 117

homo mēdax, deus autē solus uerax, sicut ipse ait: Ego sum ueritas. multo deterius Iudaei mēdaces erāt, qui filiū dei dæmonium habere dicebāt. **Sed scio eū, & sermonē eius seruo.** Ac si diceret, Si inuisibilem deum uidere non ualeatis, ex operibus, quæ in nomine eius facio, me ab illo misum esse cognoscere potestis, sicut ipse ait: Si mihi non creditis, uel operibus credite. Et iterū, Opera quæ ego facio in noīe patris mei, ipsa testimoniū phibent de me. Et quia inde me eū cognoscere manifesto, quia sermonē eius seruo, pfecto uos falso illū cognoscere gloriāmini, cuius præcepta contēnitis. Vñ Iohannes apostolus, Si quis dixerit, qm̄ diligit deum, & mandata eius nō custodit, mendax est. **Abraam pater uester exultauit ut uideret diem meū. uidit, & gauisus est.** Quærit fortasse aliquis, ubi uel qñ beatus Abraā patriarcha diē Christi uidisse, & gauisus esse inueniat. Sed si eius opera diligenter inspicimus, & ea spiritualiter cōsideramus, citius cognoscimus, ubi uel qñ diem Christi uiderit, & gauisus sit. Legimus em̄ in Genesi, quia cum esset senex prouectusq; ætatis, seruū seniore[m] domus suæ uocauit ad se, & ait illi, Mitte manum tuā sub femore meo, & iura mihi per deū cæli, quod non accipias uxorē filio meo de filiabus Chanaan, inter quos habito, sed, p̄ficiscaris ad terram & cognationē meam, & inde filio meo Isaac accipias uxorē. Quid sibi uult talis adiuratio? Quid de^o cæli ad femur Abraæ ptinet, aut femur Abraæ ad deū cæli? Si autē p femur, ut quid per deum? Et si per deū, ut quid per femur ad iurauit? Nimirum per femur, propago carnis designatur. Cū igitur seruū per deū cæli & femur adiurauit, ostendit qā intellexit illū de stirpe sua nasciturū, q sic ad

Iohan. 1.4.

Iohan. 10.

1. Iohan. 2.

Gene. 24.

eius femur pertinet, ut merito deus caeli crederet: & sic uideat **Abraam** diem **Christi**, & gauisus est: Ineffabili namque gaudio potuit exultare, quoniam eum de stirpe sua praevideat nasciturus, per quem non solum ipse saluaretur, sed etiam totus mundus redimeret, & impleretur promissio domini ad eum dicentis: **In semine tuo benedicentur omnes gentes.** Siue aliter: **Abraam** diem **Christi** uideat, & gauisus est, quoniam in figura sanctae trinitatis tres angelos meridie hospitio suscepit. **Tres enim uideat, & unum adora-** uit, quia in trinitate unitatem credidit. **Ibi ergo personam Christi intellexit, & tunc diem eius uideat, & gauisus est.** Vnde ipsa scriptura statim subiunxit, dicens: **Credidit Abraam deo, & reputatum est illi ad iustitiam.** Et quia saepe praefati, perfidi Iudaei profundum diuinitatis mysterium penetrare nequebant, in aetate humanitatis caecis mentibus oberrabant, dicentes: **Quinquaginta annos nondum habes, & Abraam uidisti.** Quia uiderunt Iudaei dominum Iesum Christum hominem, non considerabant deum esse coniunctum, ad humanitatem tantum respicientes, ideo dicebant nondum eum quinquaginta annos habere. Et quoniam dominus Iesus Christus uerus deus, sine initio, & sine fine ubique praesens est, ante quinquaginta annos **Abraam** uiderat, & uidebat. Sed ille, qui minus quam quinquaginta annos per humanitatem habebat, ut ostenderet se ante omnia secula per diuinitatem esse, adiunxit, **Amen amen dico uobis, antequam Abraam fieret, ego sum.** Vbi notandum, ut ostenderet se uerum deum esse, non dixit, ego fui, sed antequam **Abraam** fieret ego sum. Sum quippe praesentis temporis uerbum, nec praeteritum, nec futurum sonat, sed semper praesens. Et ideo illi soli congruit, cui nec praeterita transeunt, nec futura succedunt, sed semper illi est

Gene. 22
Gene. 18.
Gene. 15

esse, æternum & incōmutabilem permanere. Vnde
 quarēti Moysi, Si dixerint mihi filij Israel, quod est
 nomen tuum, quid dicam eis, respondit: Hæc dies fi-
 lijs Israel, Ego sum qui sum. Qui est, misit me ad uos.
 Nec solū ante Abraā est, sed etiā ante om̄e initium,
 sicut ipse ait: Ego principium, qui & loquor uobis,
 Cui in laude sapientiæ dicit: Dñs possedit me initio
 uiarum suarū. Et iterū: Ego ex ore altissimi prodii.
 Postquam autē à dño se superatos esse uiderūt, ita ut
 uerba uerbis opponere non possent, felle inuidiæ cō-
 moti, lapidibus eū necare conati sunt. Vñ & subdit:

Exodi. 8.

Johan. 8.
Proue. 8.
Eccl. 24.

Isa. 48.

Jezech. 11.

**Zulerunt ergo lapi-
 des, ut iacerēt in eum.**

Recte ad lapides cucurre-
 runt, q̄ lapideum cor habe-
 bant, q̄bus bene congruit,
 quod eorū patribus per p̄-
 phetam dictū fuerat: Ner-
 uis ferreus ceruix tua, &
 frons tua ænea. Non enim
 erāt de illis, q̄bus dñs per
 prophetam ait: Auferam
 à uobis cor lapideū, & da-
 bo uobis cor carneū, sed in

faxorum soliditate duri erant, q̄m dñm Iesum Chri-
 stum dei filium, qui per eorū prophetas eis fuerat, p̄-
 missus, miracula facietem, p̄dicantem, & operantē,
 sicut scriptum habebant, p̄sentialiter uidebant, &
 non recognoscebant, sed lapidare uolebāt. Et q̄ nō
 uenerat p̄tē, sed humilitate hostes suos uincere, iu-
 re subditur: Iesus autē abscondit se, & eruit de
 templo. Vñ ludæis à quibus se abscondit. Abscon-

dit enim se ab aspectibus eorum corpore, qui non merebantur eum uidere mente. Non enim dominus ante manus persequendum se abscondit, ut mori timeret, qui pro nobis mori uenerat, sed humilitatis gratia, ut congruo tempore congruam mortem susciperet, uidelicet crucis. Dignum namque erat, ut quia primus homo per lignum uetitum ceciderat, per lignum sancte crucis restauraretur, quod in sequentibus manifestius habetur. Sed pulchre utraque domini natura in fine huius lectionis, diuina scilicet & humana, nobis demonstratur, si hanc cum altera conferamus. Legimus enim quia cum ducerent eum usque ad supercilium montis, super quem ciuitas eorum edificata erat, & inde eum precipitarent, ipse transiens per medium illorum ibat. Et in eodem Iohanne, Quia cum misissent principes & sacerdotes milites, qui eum comprehenderent, Iesus processit obuiam illis, & interrogauit eos: **Quem queritis?** At illi responderunt, Iesum Nazarenum. Ait illis, Ego sum. Statim ut dixit, ego sum, abierunt retrorsum, & ceciderunt in terram. Quasi ergo homo ab oculis lapidantium se abscondit, sed quasi deus per medium persequendum transiit, & inimicos prostrauit suos. Qui enim solo uerbo inimicos prostrauit, deus est. Qui autem corporaliter, ut homo inter alios homines se abscondit, homo uerus erat.

Iohan. 18.

SOFERIA SECUNDA

post Iudica. Iohan. VII.

In illo tempore Miserunt principes & pharisaei ministros, ut apprehenderent Iesum. Et reliqua.